

різноманітних національних культур, яке особливо проявляється у невербальних комунікаціях. У міжнародних переговорах знання менталітету протилежної сторони є запорука успіху. Через неправильне трактування невербальних сигналів в ділових відносинах між представниками різних країн часто виникають непорозуміння, які перешкоджають плідній співпраці. Для їх усунення у системі «крос-культурного» менеджменту мають бути використані методи розвитку компетенцій персоналу, засновані на моделях білінгвального навчання. Успішна реалізація таких освітніх програм можлива тільки за умови високої якості навчального процесу. Тому для роботи у системі розвитку мовних компетенцій персоналу сучасних підприємств мають залучатися лише кращі фахівці, які широко використовують сучасні інтерактивні методи навчання. Для підвищення ефективності навчання методично вірним буде не лише просте введення до навчальних програм вивчення невербальної складової ділових комунікацій, а й безпосереднє використання притаманних носіям відповідного мовного середовища невербальних засобів спілкування.

Література

1. Hiroyuki I. Mobilizing Invisible Assets / I. Hiroyuki. – HBR, Oct-Nov, 1980.
2. Ерохин С.А. Синергетическая парадигма современной экономической теории / С.А. Ерохин // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1-2. – С. 4–17.
3. Hansen M. Introducing T-shaped managers: knowledge management's next generation / M. Hansen, B. Otinger // Harvard Business Review. – 2001. – Vol. 79, № 3. – P. 107–116.
4. Kirkman B. Powering up team / B. Kirkman, B. Rosen // Organizational Dynamics. – 2000. – Vol. 28, № 3. – P. 48–66.
5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навчальний посібник [2-ге видання, перероблене і доповнене] / Я. Радевич-Винницький. – К.: Знання, 2006. – 291 с.
6. Петрусенко Ю.М. Когнітивна концепція крос-культурного менеджменту / Ю.М. Петрусенко, Т.А. Голець // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2008. – № 1. – С. 120–128.
7. Бондарчук Т. Моделі Білінгвальної освіти у теорії та досвіді діяльності сучасної школи / Т.Бондарчук // Вісник Львівського університету. – 2007. – № 22. – С. 212–219.
8. Тер-Минасова С.Г. Мова и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С.Г.Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
9. Медчук І.В. Способи передачі інформації невербальними засобами в англійському соціолінгвістичному середовищі / І.В. Медчук // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – 2004. – № 19. – С. 263–265.
10. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Флорій Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.

Надійшла 2.9.2010 р.

УДК 338

В.П. СУХОРАБ

Хмельницький національний університет

ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ТА СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку й визначено механізм державної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності.

The author proves the necessity of development and defines mechanisms of state support to scientific-technological and innovational activities.

Ключові слова: інноваційна діяльність, науково-технічний потенціал, інноваційна активність підприємств, науково-технічні розробки, інноваційні проекти.

Постановка проблеми. Однією із провідних тенденцій світового розвитку в сучасних умовах стає глобалізація економіки, яка надає трансформаційним процесам нових якісних рис, загострює конкурентну боротьбу у сфері інноваційної діяльності, продукування нових інформаційних технологій. Не випадково останнім часом у передових країнах ринкової економіки спостерігається розширення і поглиблення стимулювання процесу залучення фінансових ресурсів та фахівців у сферу високих технологій.

Інноваційний розвиток в Україні відбувається за край несприятливих умов. Про це свідчать насамперед, збільшення зношеності основних фондів і виробничої інфраструктури, значне скорочення виробничих потужностей. Залишається низьким технологічний рівень виробництва, що зумовлює його високу енерго та матеріаломісткість.

Інтегральні суспільні потреби як основа визначеності національних інтересів вимагають стабільного

підвищення конкурентоспроможності промислової продукції на внутрішньому та світовому ринках. Основою національної інноваційної політики має стати утвердження України як високотехнологічної держави, промисловість якої здатна випускати найновішу якісну продукцію, нові технології.

Як відомо, є два шляхи підвищення конкурентоспроможності промислової продукції: зниження ціни та підвищення якості. Цінова складова майже вичерпана. Тому, товаровиробники зрозуміли, що промислове підприємство може вижити тільки за умови постійного удосконалення технічних, економічних, маркетингових показників виготовленої продукції.

Інноваційна модель сучасного економічного зростання змінює його основу: рушійною сферою розвитку стає не просто промислове виробництво, а залучені в нього наукові розробки й технології. Відтепер головне не валовий випуск, а комерційна діяльність із продажу нової продукції, яка випускається переважно малими серіями. Інтелектуальна складова стає провідним фактором виробництва. Саме тому, активізується робота з прогнозування інноваційно-технологічної сфери. Крім, систематичної підготовки відповідної річної програми, розроблено Національну програму „Україна-2010”, довготермінову Національну програму відродження України до 2015 року.

Необхідність зростання інноваційної активності дедалі глибше обґрунтовується й вітчизняними економістами – науковцями та представниками владних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблем інноваційного розвитку викликає зацікавленість багатьох дослідників, частина з яких досліджує саме особливості державного регулювання інноваційної діяльності. Певні проблеми державного регулювання інноваційної діяльності знайшли відображення в працях вчених: Ю. М. Бажала, Л. К. Безчасного, Д. М. Черваньова, О. О. Лапка, М. І. Крупка, Д. І. Кокурина, І. В. Запотового, В. І. Захарченка та ін. Зокрема, найчастіше інноваційний розвиток пов'язується зі стратегією українських реформ, моделями трансформаційних процесів, конкурентоспроможністю економіки, визначенням пріоритетних напрямів технологічного зростання, венчурних бізнесом і підприємництвом. Значно менше уваги приділяється розробленню стратегії інноваційної діяльності, вибору конкретних шляхів науково-технологічного прориву української економіки, формуванню нової технологічної структури соціально-економічного розвитку.

Метою статті є обґрунтування необхідності подальшого розвитку інноваційної діяльності підприємств як реального пріоритету національного економічного розвитку України.

Вклад основного матеріалу. Науково-технічний потенціал України хоч і ослаблений, але за багатьма параметрами відповідає рівню передових країн ринкової економіки. Вітчизняні наукові школи відомі унікальними науково-технічними розробками, пов'язаними з розвитком біотехнології, електроніки, телекомунікацій і зв'язку, інформатики, електрозварювання, фізики низьких температур та інших прогресивних напрямків дослідження. Важливо не тільки зберегти набутий потенціал, а й сприяти передумовам для формування загальної всеохоплюючої моделі зростання, що відповідає національним інтересам. Імпорт охопив більше половини нашого внутрішнього ринку, тоді як більше половини інноваційно активних вітчизняних підприємств випускають оновлені товари народного споживання.

Рівень інноваційної активності залишається недостатнім, що є наслідком слабкої зорієнтованості інституційної, фінансової та банківської систем на підтримку прогресивної моделі розвитку національної економіки. Не можливо визнати задовільним й участь суб'єктів малого підприємництва в інноваційному процесі. Майже відсутні посередницькі організації, які поєднують попит і пропозицію на інновації, сприяють венчурному фінансуванню. У цілому, нинішня система органів державного управління не відповідає утвердженню інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки, розмиті стратегічні та поточні орієнтири державної інноваційної політики.

На нашу думку, інноваційна діяльність як пріоритет національного економічного розвитку має бути спрямована на виконання основних положень:

- зростання рівня доходів і якості життя населення за рахунок створення конкурентоспроможної науково місткої продукції розвитку секторів економіки, покликаних формувати людський капітал, зокрема освіти й науки, охорони здоров'я;
- технологічну модернізацію та заміну основних фондів у провідних галузях економіки;
- забезпечення ресурсозбереження, що послабить залежність вітчизняної економіки від імпорту енергетичних і сировинних матеріалів.

Зазначимо, що інноваційна діяльність підприємства має істотний позитивний вплив на кінцеві результати їх господарювання. Насамперед, зростає обсяг виробництва та реалізації, підвищується прибутковість, конкурентоспроможність, а також прискорюється забезпечення ринку якісно новими видами продукції.

Найбільшу частку інновацій впроваджують підприємства авіабудування, медичної, суднобудівної, скляної, електротехнічної промисловості, хімічного, сільськогосподарського машинобудування, металургії. Найпоширеніший напрям інноваційної діяльності – оновлення продукції.

Таким чином, гостра потреба у постійному оновленні продукції і технології підштовхує розвиток наукових та проектних розробок, підпорядковувати виробничу діяльність підприємства прискоренню інноваційних процесів. У свою чергу, необхідність виробництва нової продукції, здатної задовольнити потреби ринку, стає провідним мотивом технологічних нововведень. Інновації об'єднують у собі науку, техніку,

підприємство та менеджмент в єдину систему нововведень. Крім, техніко-технологічної сфери, вони охоплюють збут, договірну діяльність, аналітичну роботу на ринку профільної й суміжної продукції. В їхньому виході за межі виробничої системи підприємства, у залученні до них нововведень фінансового менеджменту, збуту, маркетингу, організації й управління персоналом та інших аспектів діяльності вбачається якісно новий перехід до ринкового інноваційного циклу.

Для циклу потрібна узгодженість дій інноваційних фондів, дослідницьких організацій, проектно-впроваджуваних, виробничих структур, збутових підрозділів і спеціалізованих фірм на взаємовигідній основі. Найважливішою в інноваційному процесі ризикованість має мінімізуватися заходами державної підтримки. Як свідчить досвід, вона притаманна також і передовим країнам ринкової економіки. Наприклад, загальновідомі інноваційні досягнення французьких концернів „Concorde”, „Superphenix”, TGV (швидкісні поїзди) стали можливими тільки через активну підтримку уряду. Проте більшість французьких економістів вважає, що в економіці слід сприяти окремим приватним фірмам і корпораціям у проведенні власних науково-технічних розробок. Дослідження, що фінансуються державою, часто далекі від існуючих потреб суспільства, не встигають за швидкозмінними ситуаціями на ринку. Необхідне тісніше співробітництво науково-дослідних установ, університетів із різними суб'єктами господарювання. Держава повинна стимулювати такі зв'язки шляхом звільнення від певних податків і зобов'язана стати провідником інноваційного розвитку, замовником та організатором досліджень і розробок.

Як відомо, в Україні проголошено курс на розвиток інноваційної економіки. У межах цього завдання передбачено не менше 25 % коштів, отриманих від приватизації державного майна, спрямовувати на інноваційне інвестування державних підприємств і господарських товариств, у яких доля державної власності сягає 50 %.

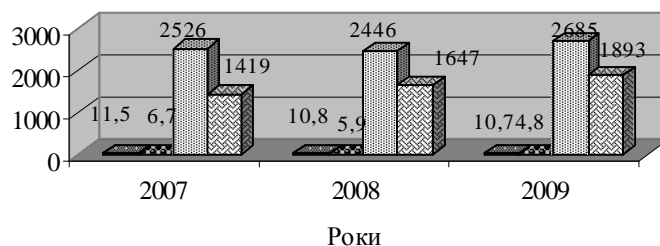
Ресурси мають направлятися насамперед на заходи щодо скорочення витрат виробництва, реалізацію енергозбережних технологій, екологічних програм, інноваційне оновлення матеріально-технічної бази підприємств, будівництво нових і реконструкцію діючих виробничих потужностей, підвищення експортного потенціалу та збільшення обсягів реалізації кінцевої продукції. Переважна більшість їх витратиться на реалізацію проектів, спрямованих на впровадження у виробництво прогресивних науково-технічних розробок і технологій, освоєння випуску наукомістких видів продукції, що відповідають міжнародним стандартам.

Зауважимо, що нинішня система державного управління інноваційною діяльністю не досконала і перебуває довгий час в стадії формування. На жаль, Державний комітет статистики залишається по суті єдиним органом, який комплексно вивчає стан розвитку науково – технічної діяльності.

Доведено, що інноваційна модель розвитку потребує здійснення витрат на фінансування науки не менше як 1,74 % ВВП. В Україні цей показник має бути більшим з огляду на кілька чинників: невисокий рівень виробництва ВВП на душу населення, деформовану структуру економіки і промисловості, вкрай низький рівень фінансування інновацій протягом десяти років тощо. Фактично ж українська наука фінансується на рівні 1 % від ВВП, причому з держбюджету надходить лише третина коштів, решта – за рахунок проведення науково – практичних досліджень на замовлення і здійснення госпрозрахункових операцій, у тому числі здавання приміщень та обладнання в оренду.

Водночас за розрахунками Науковців Інституту економічного прогнозування НАНУ, у рейтинговій оцінці перспективності основних науково-технічних напрямків перше місце посідають програми з ресурсозбереження, друге із впровадження інформаційних технологій, а перспективне – з охорони навколишнього середовища і здоров'я людини.

На рис. 1 відображено динаміку інноваційної активності промислових підприємств по Україні в цілому за 2007-2009 рр.

- Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %
- Питома вага реалізованої інноваційної промислової продукції, %
- Освоєно інноваційні види продукції, найменування
- Впроваджено нові технологічні процеси, процесів

Рис. 1. Динаміка інноваційної активності промислових підприємств за 2007-2009 роки по Україні в цілому

Настав час реформувати систему моніторингу розвитку інноваційної сфери. Так, статистика враховує показники щодо введення в дію автоматичних та механізованих ліній, обсягу випуску нової продукції,

впровадження нових технологій. Слід увести у практику розрахунків показники щодо ефективності інноваційної діяльності, збільшення обсягу реалізації, а не випуску інноваційної продукції, експансії принципово нової продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Крім того, стан інноваційної сфери й досі оцінюється в основному за параметрами технічного розвитку, майже не беруться до уваги економічні, організаційні та маркетингові показники.

Активувати процес впровадження інноваційних проектів має сучасний механізм надання пільг (у тому числі податкових) промисловим підприємствам. Щодо доцільності надання преференцій у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності існують різні думки, але закордонний досвід переконує, що преференції є дієвим важелем підтримки такої діяльності. З метою активізації інноваційної діяльності у промисловості необхідно також створити відомчі інноваційні фонди, які формуються за рахунок держави, внесків підприємств та спонсорів; випуску цінних паперів під фінансування перспективних інвестиційних проектів. У справі формування цілісного механізму трансформації заощаджень в інвестиції облігації виконуватимуть одразу дві функції: слугують інструментом нагромадження ресурсів для фінансування структурної перебудови економіки і гарантуючи безпеку вкладення коштів банківськими, й особливо небанківськими, фінансовими інститутами. Також поширити практику надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі зниженою кредитної ставки.

У країнах Європи використовуються такі податкові пільги:

- екстра концесії (extra tax allowance) – особливі пільги, що дають змогу фірмам фінансувати із своєї податкової бази понад 100 % своїх інноваційних витрат;
- податковий кредит („tax credit”) – пільга, що дає можливість фірмам фінансувати певний відсоток своїх інноваційних витрат з податкових зобов'язань

Висновки. Інноваційна діяльність не стала реальним пріоритетом економічної політики. Стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів визначає як кризовий і який не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів в промислово-розвинутих країнах та потребам інноваційного розвитку.

За таких обставин актуальною є проблема створення дієвого механізму управління інноваційною діяльністю на підприємстві. Вирішення цих проблем передбачає проведення поглиблених досліджень в області теорії формування і розвитку інноваційних процесів, розробки методологічного забезпечення, задач управління і регулювання інноваційної діяльності. Це дасть можливість здійснювати цілеспрямовану політику нововведень, зокрема вибір перспективних напрямків інноваційної діяльності, форм і методів її здійснення.

Для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств на макrorівні треба, на нашу думку, створити відповідне економіко-правове та інституційне середовище, яке б стимулювало товаровиробника впроваджувати науково-технічні розробки. Це ще раз підтверджує, що без застосування тут механізму державного регулювання не обійтись. Саме ініційовані державою заходи здатні забезпечити один із найважливіших пріоритетів національного розвитку – інноваційна діяльність і сприяти використанню її результатів для прискорення темпів економічного зростання та підвищення народного добробуту.

Література

1. Абібуллаєв М.С. Фінансування інноваційної діяльності / М.С. Абібуллаєв // Фінанси України. – 2001. – № 3. – С. 111–115.
2. Баранов О. Г. Інноваційний процес як об'єкт державного регулювання / О.Г. Баранов // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6. – С. 172–178.
3. Захарін С. В. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 13–21.
4. Зимовець В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку економіки / В. Зимовець // Фінанси. Податки. Кредит. – 2008. – № 7. – С. 9–15.
5. Клімова Т.М. Управління інноваційною діяльністю підприємств / Т.М. Клімова // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 2. – Т. 2. – С. 55–57.
6. Ковальчук С.С. Інноваційна діяльність як пріоритет економічного розвитку України / С.С. Ковальчук // Фінанси України. – 2004. – № 7. – С. 96–103.
7. Цигилик І.І. Інноваційна політика в системі підприємництва / І.І. Цигилик, С.О. Кропельницька // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 1. – С. 75–78.

Надійшла 4.9.2010 р.